

Bolognako prozesuaren indargune eta ahulguneak

Bolognako prozesuaren abiapuntua Frantzia, Alemania, Italia eta Erresuma Batuko hezkuntza ministroek 1998an egin-dako bilera batean koka daiteke, Europako unibertsitate sistema ezberdinak bateratzeko xedez Goi-mailako Hezkuntza-ren Europar Esparrua (GHEE) sortzeko konpromisoa hartu zutenean. 1999ko ekainean, Europako hogeita bederatzai herrialdetako ministroek Bolognako Adierazpena sinatu zuten, GHEE sustatzeko helburua ezarriz. Bateratze prozesu horretan 46 estatuk hartzen dute parte gaur egun, eta 2010ra arteko epea dute GHEEa behar bezala egokitzeko.

Prozesu honek dakarren unibertsitate ereduak aldeko eta aurkako erantzunak izan ditu hezkuntza eta unibertsitate alorreko sektoreetatik: ikasle eta langileen malgutasuna eta mugikortasuna, ikasketen elitizazioa eta pribatizazioa, titulu-luen homologagarritasuna Europan, ideologia neoliberalari atxikimendua, ikaskuntza-irakaskuntza eredu berritzailea, euskararen lekua unibertsitate-eredu berrian... Eztabaidari jarraipena eman nahi diogu zerbaki honetan, eta horretara dator ondoko iritzi bilketa hau ere.

Bolognako prozesuak dituen indargune eta ahulguneei eta euskal unibertsitate esparruan izan dezakeen eraginari bu-

ruzko eztabaidan sakondu asmoz, gertutik ezagutzen dutenengana jo dugu iritzi eske. Honako auziak planteatu dizkiegu: batetik, Bolognako prozesuaren indargune eta ahulguneei buruzko iritzia, haren aldeko eta aurkako argudioekin batera; bestetik, Euskal Herriko unibertsitatearen esparruan izaten ari den eta izango duen eraginaren inguruko gogoeta.

Galdeketa hau bidali diegunen artean, unibertsitate esparruarekin lotura zuzena duten gizarte-eragile eta banakoak daude: ikasle elkarteak, sindikatuak, hezkuntza erakundeak, herri mugimenduak, eta komunikabideetan-eta auziaren inguruan iritzia plazaratu duten hainbat unibertsitate-irakasle. Azkenean, hamaika lagunen erantzunak jaso ditugu guztira.

Ondoren, iritzi-emaileei egin dizkiegun bi galderak aurkezten ditugu:

1. Zein dira Bolognako prozesuaren indarrak eta ahuleziak? Zer duzu haren alde, zer haren kontra?

2. Zer eragin izaten ari da eta izango du Bolognako prozesuak Euskal Herriko unibertsitate esparruan?

JAIONE APALATEGI (NUPeko irakaslea)

1 ● Epe motzerako ikuspegiak agintzen du gaur egungo bizitzan, eta horrek ez du uzten behar adina gizartearen historiaren gertakari handien inguruan sortutako erantzun zuzenak gogoan gaur eguneratzen eta hala epe luzeagorako balio lezaketen egitasmoak gauzatzen. Bolognako prozesua Europako unibertsitateen artean eremu bateratu baten aldeko apustua zen, hamar urteren buruan egiteko onartua eta 2010erako erabat gauzatuta egotekotan aurreikusi zen goi hezkuntza egitasmoa.

Unibertsitateak, XIII. mendearen hasierako Europan, bi xede nagusi bultzatzeko asmo sendoarekin sortu zirela gogoratuko digute historialariek: lehena, gizakia munduan ahalik eta hobekien kokatzen laguntzeko; eta bigarrena, arrazonamendu kritikoa garatzeko. Xede horiek europarren jite zientifiko eta historikoaren sustrai eta erroak ikertzetik lortuko zirela sinistuz hasi ziren antolatzen hezkuntza erakunde goren horiek. Europar unibertsitatea jakitun-biltegi, ikasleen mintegi, pentsamenduaren gordailu eta aldi berean zabalkunderako toki gorena izateko jaio zela onartzen da; halakoxea izaten jarraitu behar duela aitortzen zaio, baita gaur egun ere.

Bolognako prozesua gorpuztuz joan den Europako Unibertsitate Eremua (EUE) izenez ezagutzen dugun egitasmoan, aurrekari ekonomiko eta soziologikoak atzeman daitezke, baina Erdi Aroko gizartean bere eragin propio izan zuen bezala, egungo ezagutzaren gizartean bereak izan dituzte baita ere, zientzia, kultura eta teknologia arloetan izan diren hazkunde ugariak zein aurrerapen garrantzitsuek bultzatutako egitasmo berria dela onartu baitezakegu. Aldaketa azkarren garaian bizi garela ezin dezakegu uka, baina horiek

behar dituzten berrikuntzak sortu arren, gizarte mailan ez badira txertatzen, jai daukagu. Aldaketa-berrikuntza aipatu lekuan gertatzeko giza zientzietako ikerketei lehentasuna eman behar zaie, eta hori da justu unibertsitatearen berezko zeregina.

Horixe da Bolognako prozesuaren ageriko asmoa —ez baitugu ukatzen bien bitartean beste asmo batzuk ere burutzeko erabiltzen ari denik— eta irakurketa zuzen bat eginez, bere alderdi indartsu bezala agertzen diren alderdi berbertan ahuleziak ere aurreikusten ditugula esango dugu, ondoren azaltzen dugun bezala:

1. *Alderakotasuna. Indarra:* ECTS kredituak, ikasketen egitura (gradu-master-doktoregoa) eta tituluaren gehigarria izeneko tresnak bateratzea suposatzen du. *Ahulezia:* ikasketak baloratzeko orduan tresna berri horiek neurketa eta ebaluazio egokiagoak egiteko asmatuak izan arren, «itxura aldatze» bat besterik ez ematea.

2. *Onespena. Indarra:* EUEn irakasten diren ikasketen arteko hurbilketa bat lortzea, ikas egituretan bateratze edo *tunning* bat lortzeko eta non ikasi izanak baino, zer ikasi izanari lehentasuna emateko asmoarekin, eta edozein herrialdetan ikasten den ikasketa batek zuzeneko baliokidetzeta eta aitortpena edukitzea bai EUE barrutian zein beste lau kontinenteetan. *Ahulezia:* ikas gaitasunen, maila eta ondorioen inguruko definizio egoki bat ez bateratu eta erabiltzea.

3. *Kalitatea. Indarra:* irakaskuntza-ikaskuntzaren ebaluaketa eta kreditu sistemak tresnen bateratzea suposatzen du, ikaslearen lan autonomia jarduera didaktiko guztien oinarrian dagoelarik; eta irakaslearen jarduera guztia, berriz, teorikoa zein praktikoa, horren zerbitzura dago, tutoretzak dimentsio berri bat hartzen duelarik metodologia berri honetan. *Ahulezia:* kalitatearen interpretazio ezberdinetatik abiatzea eta benetako irizpide gardenak, komunak eta zuzenak ez lortzea.

4. *Mugikortasuna. Indarra:* EUE osotik ikasleen eta irakasleen (eta neurri batean, baita ere langileriaren) mugikor-

tasun aukerak arautu eta programatuko dituen legedi bakar bat izango da. *Ahulezia*: hizkuntzak menperatzea, sarbidea eta onarpena erraztea, ikasketen onespén zuzena eta finantzaketa errotzen ari dela oraindik...

5. *Irabazpidea edo enplegu bidea erraztea*. *Indarra*: europar merkatua bat baldin bada, lan merkatuak ere bakarra izan beharko du. Heziketa iraunkorra berea egingo duen lan merkatuaz ariko ginateke gainera. *Ahulezia*: herrialde bakoitzean araututako lanbideetara iristeko mugak, hots, irakaskuntza, medikuntza eta erizaintza, zuzenbidea...

Arrazonamendu kritikoa eraikitzaile izan behar duen unibertsitateko irakasleriak, Bolognako prozesuaren *indargune eta ahuleziak* atzeman eta aurre hartzearen ardura ezin duela zokoratu pentsatu izan dugu hasiera-hasieratik, kasurik hoberenean ere, beste adimen mota batzuen printzipioei heltzen dietela defendatuta ere. Unibertsitateak, pentsamenduaren sehaska izaten jarraitu behar duen neurrian, ezin du zokoratu inongo giza adimenik, baizik eta guztien arteko zubiak eraiki behar ditu, arrazonamendu kritikoa guztien bilgune delarik.

2. Bolognako prozesuaren izatearen eta asmoen inguru-minguruan askotan desitxuratu egin dela ohartu gara, oraintxe bertan ere gertatzen den antzera, hots, EUeren Europa zein Euskal Herri mailan, unibertsitateko hezkuntza elkarteak osatzen dutenengan zein gizarteko eragileetako zenbait multzotan nabarmentzen delarik. Nekez gailendu daitezke desitxuratze horiek, batik bat, komunikabide azkarren bitartez iristen direnean, nahiz eta iturri berberetan itxuratzearen aldeko eragileen informazioa ere zabaltzen den. Itxuratze-desitxuratze jarrera horiek, prozesuaren indarren edo ahuleziekin, noski, bat ez etortzea ekartzen dute.

Bestalde, aldekoen gehiengoa irakasleriaren multzoa osatzen dutenena dela gogoratu dezakegu, eta aurkakoena, berriaz, ikasleriaren aldetik datorrena dela. Datu hori adierazgarria bezain logikoa dela uste dugu. Neurri handi batean,

beti ere, irakasleria da prozesu horrek eskatzen dituen ego-kitzapenen eragile zuzena, eta ikasleria berriz, barne iraultzaren hartzailea. Bestetik, berriz, datua logikoa dela ere esan daiteke, irakasleei ez zaielako komeni prozesu horren baldintza berriei aurre ez egitea, gertatuko ez direlako edo aldaketak bere lanarekin ezer ikustekorik izango ez dutelako sinismen antzu bezain hutsean erortzea —eta badira horietariko franko—. Ikasleen logika ere ulergarria da, neurri batean, jakin baitute ikas metodologia berriaren zioa beraiek izango direla, eta beraiekin inork ez duela kontatu ke-xatzen dira... Baina logika hori bideratzeko, jakin behar da neurri berri hau ez dela hain «berria»; izan ere, unibertsitateari betidanik irakaskuntza-ikerikuntza binomio banaezinak garatzeko eskatu zaio, baina ikasleen formazioan ezartzeko eskatuz. Aipatu sailkapenetan «ongi» sailkatuak irte-ten diren unibertsitateek ikaslea euren abiapuntu eta helmuga bezala hartzen dutela ikusten da.

Euskal unibertsitatearen esparruan Bologna izaten ari den eta izango duen eragina bi mailatan ematen dela esango genuke:

Bat. Euskal Herritik begiratuta estaturik gabeko unibertsitateak direnez gureak, euskararekin batera beste hizkuntza ofizial batzuk ere baditugunez eta gainera ofizialtasun hori ezberdina denez gure campusetan zehar, Bolognako prozesuan ezin gara agertu nortasun bateratu batekin, eta horrek bere ordainak ditu gure hizkuntza errotzeko eta beste-teekiko harremana mugatzeko beste edozein herrialdetako unibertsitateek egiten duten bezalaxe; baina orain arte ere halaxe izan da!

Bi. Oro har, Bolognako prozesuaren asmo indartsuak arriskuan jarri direla ohartu gaitezke *nazioarteko unibertsitateen sailkapenak* egiten hasi ziren unetik (Shangain 2003an egindakoa da lehena —www.arwu.org—) zein *EUE mailako sailkapenak* egiten hasi zirenetik (1998an Alemanian Centrum für Hochschulentwicklung egindako sailkapena izan da germaniar unibertsitateen erreferentzia; 2004an Erresuma Ba-

tuak ere egin zuen —www.timeshighereducation.co.uk—; eta Herbehereetako Leidenen egindakoa da hirugarrena —www.cwts.nl/LeidenRankingWebSite.html—). Sailkapen horiek, bederen, bi motatako unibertsitateak atzematea ekarri dute: lege bihurtu diren sailkapen horien jarraitzaile sutsuak, noski sailkapen horietan agertzen diren multzoa osatzen dutenak, eta beste guztiak. Eta zurrumbilo horretatik ateratzeko, EUEko unibertsitate guztiak baliokide direla sinistearen mitoa ez legoke gaizki, baina posible ote? Horren argitan, non geratuko ote lirateke euskal esparruko unibertsitateak? Norberak erantzun dezala.

Bukatzeko, europar unibertsitatearen berezko izatea babesten jarraitzekotan (eta halaxe dirudi bazter guztietan ematen zaion babesa eta aitortzen zaion balioa ikusi eta gero), gaurko europar erronkei erantzun beharko diela eskatzea begi bistakoa da —eta horrek tokian tokiko erronkei erantzutea eskatzen du, eta, aldi berean, era honetara baka-rik arituko da, munduak dituen erronkei aurre egiten, baita ere—. Erronka berrietara egokitu beharrak bere zeregina eraginkortasunez garatzen jarraitzeko eskatzen dio unibertsitateari, esanen baita, egungo gizartearen mugarri berriak zein diren pentsatu, aurkitu, argudiatu, zabaldu eta bere jarduera guztiak berrantolatzea suposatuko dio. Badaukagu zer egin Euskal Herriko unibertsitateetatik ere!¶

ABEL ARIZNABARRETA (EHUko irakaslea)

Lehenengo eta behin, zertaz ari gara Bologna aipatzean? Nagusiki, prozesu bat eta helburu bat. Europar konbergentziaren alde bat, unibertsitate ikasketak Europa mailan ordenatzeko eta baliokidetzeko prozesua, hain zuzen. Horixe da esplizituki adierazten zaigun helburua behintzat.

Baina horren atzean, ez gara erabat inozoak ere, badago, eta hortik badatorrigu kezkarik, beste mota bateko asmorik. Jakin badakigu ikasketen baliokidetzaren atzean Europan nagusitzen ari diren haize neoliberalen aldeko norabidean abiatzea planteatzen dela, eta kompetentzien diskurtsoaren azpian jada hemen dugun gizarte eta ekonomia eredu indartzera letorkeen hiritar eta ekoizle profil jakin bat marrazten dela.

Helburu esplizituari dagokionez, zer esan dezakegu, bada? Erreforma guztiak, hezkuntza arlokoak bederen, beti dute gizarte aldaketek eragindako beharrian berriei hobeto erantzuteko asmo txalogarria, edota hezkuntzako maila desberdinetan atzemandako gabezia, desoreka, zailtasun, eta abar gainditze aldera egindako gogoeta baten ondoriozko planteamendu edo ahalegin arrazoizko bat. Hori ez dago ukatzerik. Egia esan, beti ere aurreikuspen ideologiko batzuetatik abiatuz eta planteamendu horren atzean dagoen gizarte antolatze eredu eta balio-eskala jakin bat indartzeko helburuz. Oraingo honetan ere, ezartzera doan ereduaren oinarrian atzematen dugunarekin baditugu geure errezelo-zantzuak.

Benoa... eta daukagunaren atzean dagoenarekin? Eta gaurkoaren bidez indartzen ari garen gizarte ereduarekin? Kontent sentitzen al gara (ez diot «konforme» edo «eroso») daukagun unibertsitate eredu honekin?

Ez bagaude ados daukagunarekin, beraz, aukera bat bezala har dezagun Bologna. Ez gaude ados egungoaren egitura-keta erabat bertikalarekin; neurri handi batean sailetan soilik oinarritutako sistemarekin; Fakultate edota Eskola mailako proiektu hezitzaile konpartituen gabeziarekin; irakaslea hezitzaile izateari ematen zaion balio eskasarekin; gogoeta kritiko baterako espazio faltarekin; ikaslea (hots, pertsona ikasketaria) xede duen heziketa baten aldeko planteamendu ezarekin; partaidetza sistema ez-orekatuarekin; publikotasuna ulertzeko erarekin...

Hori guztia ez du Bolognak konponduko, jakina, ezta unibertsitatearen baitako iraultza orokor bat ekarriko ere. Ez dut uste. Geuk ez badugu horretara jokatzeko ez du inork gure ordezkari egingo. Edo bai, eta hori okerragoa litzateke, agian. Ez du konponduko, baina bai ematen digu proiektu konpartituak abian jartzeko lehentasunezko esparruak identifikatzeko helburuz gogoeta prozesuak bideratzeko aukera, besterik ezean. Eta ez da gutxi, irakaskuntzari berari buruzko gogoeta konpartitu eta diziplinartekoari hain balioespen eskasa eta dedikazio urria eskaintzen dion unibertsitate honetan. Azken hilabeteotan, norabide horretan zerbait mugitzen aritu garelakoan nago. Ez da erraza izan baina bai aberasgarria, nire ustetan. Ikasketa planak egiteak ezinbestean eskatzen duen elkarlanaz ari naiz, eta gure kasuan, Irakasleen Unibertsitate Eskoletakook elkarren artean diseinu bakar eta bateratu bat egin beharraz, hain zuzen.

Beraz, eta jada lan horretan sartuta gaudenez, arestian aipatutako Europatik datozen haizeek aurreratzen diguten norabidea gehiegi gustatzen ez zaigun neurrian, ahalegindu beharko ginateke irizpide argi baten arabera jokatzeko: kompetentzietan oinarritutako ikasketen curriculumak diseinatzerakoan, lan-munduan txertatzera zuzendutako kompetentzia jakin batzuen garapena lortzeak ezin dezakeela izan irizpide bakarra. Badaude hor gizartean modu kritiko eta arduratsu batez parte hartzeko garatu beharreko funtsezko kompetentziak ere, besteak bezain garrantzitsuak direnak

eta unibertsitateak ikasleen prestakuntza zientifikoaz gain bermatu beharrekoak.

Bestalde, irakaskuntzaren planteamendu horrek dakarren irakasleoneginkizun berria eta lan egiteko modu indibidualista gaudituz talde lana egitera behartuko gaituen aukera horren onurak aprobetxatu ahal izateko ezinbesteko eta aurretiazko baldintzak ezarriz joateko garaian ere bagaudela uste dut. Batez ere, azpiegitura, taldeen antolaketa eta irakasleok geure ardura zuzen eta arretapean izango dugun ikasle kopurua egokitzeko neurriak hartzeko unea dela uste dut. Nola, bestela, egia bihurtu ikaslearen ikasketa eta garapen prozesuaren banan banako jarraipena egitea?; nola azken azterketatik haratago doan ebaluazio jarraikia bideratzea eta ikaslearen motibazioan eraginez berarengan jakin-mina sortaraztea? Berba polit hutsetan gera ez daitezten, askotxo aldatu beharrean gaudelakoan nago. Eta, egia esan, irakaskuntzan (unibertsitate aurrekoan, batik bat) ezagutzea egokitu zaizkidan hezkuntza-erreformen harira leporatutako eskarmentuak esaten didanez, hortik etorri dira, neurri handi batean behintzat, munduko intentzio onenez eta koherentzia osoz ezarritako erreforma horien porrotak. Eta hori esatean pentsatzen ari naiz, ez bakarrik irakasleone trebakuntzarako plangintza koordinatu baten beharrean —horri aurreikusitakoa baiteritzot, bestela...—, baizik eta egokitzapen horrek guztiak dakarren egitura eta pertsonal aldeko politikan pentsatu eta aurrera eraman beharreko inbertsioetan batik bat.

Hortik ikusten dizkiot nik ahuleziak. Ibili badabilta hegan beste hainbat zalantzazko galdera ere. Besteak beste, euskarak galdu egin dezakeela? Nazio planteamendu batetik begiraturaz zatiketa mantentzera datorrela? Eta zergatik ez dugu sakontzen daukagun unibertsitatea erregulatzen duen arau-markoak ematen digun aukeran? Eta zergatik ez gara, orain artean behintzat, «Euskal» kontzeptua garatzeko indarrean dagoen Unibertsitate Lege horrek eskaintzen dituen bideak garatzeko gai izan (hau da, unibertsitateen arteko el-

karlana bultzatzea, edonon kokatuta egon arren, izaera hori elkarlanean lantzea euskaraz eta euskal gaiez arituz ikerketan, berrikuntzan, irakaskuntzan eta abar). Beraz, horretarako mugak ez dira Bolognaren planteamenduarekin etorriko, jada geuregan ditugulakoan nago. Hori ere, Bolognarekin edo Bologna gabe, geure esku egon da eta gero ere hor izango dugu. Eta hasteko, Euskal Herriko unibertsitateen artean, gure herriaren garapen sozial, kultural, ekonomiko eta zientifikoari begira izan beharreko ardura aintzat hartuta, proiektu konpartituak bideratzea. Horrela ulertzen dugu Euskal Herrirako unibertsitate bat, eta hortik letorkioke izaera «publikoa» (eta ez titulartasunaren arabera soilik), ikuspegi unibertsal batetik, txertatuta dagoen gizarteari erantzun egoki eta osatu bat eskaintzen dion heinean, hain zuzen.¶

ARATZ CASTRO / IMANOL URRUTXUA
(Lurgorri Ikasle Elkarte)

2010, Bolonia egitasmoa bukatu ala hasteko urtea?

Goi Hezkuntzarako Europar Esparrua guztiz ezezaguna izan da guretzat eta horrela izaten jarraitzen du. Egoera hori, hartutako informazio eskasak ez ezik, ikasleen aldeko interes faltak ere eragin du. Baina, hezkuntzaren erreforma behin mahaigaineratuta, ikasleak garen aldetik geure buruari egin beharko geniokeen lehen galdera honakoa litzateke: benetan dugu beharrezko europar hezkuntza esparruaren erreforma? Baiezko erantzuna emango genuke guk. Europa indartsua eta eragilea nahi badugu, merkatu batutik eta moneta bakarretik haratagoko pausoa eman beharra dugu. Europa kulturalaren eraikuntzarako eta hezkuntza bateratua- ren aldeko urratsa eman behar dugu. Zergatik mugikortasunari edo ikasketak Europa mailan onartzeari uko egin?

Gaur egunean indarrean dagoen sistemak irakaslearen inguruan oinarritzen du dena, garrantzizkoena diziplina zehatza ikastea da. Baina planteatzen den erreforma honek trebeziak eta gaitasunak garatzeko aukerak ematen ditu, talde lana kasu; gaur egun trebetasun horiek eskolaz kanpo garatzen dira. Bolonia Egitasmo honen bidez ikuspegi berria ematen zaio irakaskuntzari, eta ikaslearen beharrianak lehenesten dira irakaslearen azalpenen gaintik. Azken finean, parte-hartze eta inplikazio handiagoa eskatzen da ikaslearen aldetik, eta ikasteko tekniken hobekuntza irakasleari dago-kionez. Kontuan hartu behar da eredu berriak unibertsitateen arteko lehiakortasun handiagoa suposatuko duela eta horiek gero eta eskaintza erakargarriagoak planteatzera egongo direla derrigortuta. Ikasketa egitasmoen etengabeko ja-

rraipena egin beharko dute; eta, beste alde batetik, eskakizun maila handiagoa eman beharko da gure ikasketekiko.

GHEE delako horrek hiru zutabetan oinarritzen du bere funtsa: ECTS kreditu sistema, tituluaren europar gehigarria (SET-TEO) eta hezkuntzaren bat-egitea titulu katalogo berriarekin.

Lehenengo eta behin, europar kreditu sistemak garrantzi eta indar handiagoa eman nahi dio ikaslearen ahaleginari: balorazioa ez da egingo soilik azken azterketa baten arabera, baizik eta etengabeko ebaluaketa egongo da eta kontuan hartuko dira ikasteari eman zaizkion orduak. Dena dela, Lurgorrrin sistema biak uztartzearen aldeko agertu gara, horrela bermea eskaintzen zaielarik ikasteko lan egin behar dutenei.

Bigarren tokian dugu tituluaren gehigarria, hau da, Europa mailan egindako ikasketak onartu egiten direla. Gauzak horrela, ikasleak bere ikasketak Bilbon hasi ahal izango ditu, Kopenhage hirian jarraitu eta Berlinen amaitu. Hala eta guztiz ere, neurri hauekin batera beka sistema ona ezarri beharko da, mugikortasun hori ahalbidetuko duena.

Azken puntuak daude ikasketa planak, eta aldi horretan gaude une honetan. Prozesu honetan berebiziko garrantzia du ikasleen konpromisoak, hori funtsezkoa baita. Argi izan behar dugu egitasmo berriak idazteko ardura hartu duten batzordeetako kideak ikasleak zein irakasleak direla. Azken horiek, batzuetan, sailen interesez arduratzen dira, hau da, sailarentzako albait eta irakastordu gehien bermatzeaz, ikasketak planak benetan eskatzen duena aztertu beharrean. Horregatik da premiazkoa batzorde horietan ikasleek parte hartzea, eta horrela azpimarratzen dugu guk aukera dugun guztietan.

Lurgorrrin ezinbesteko jotzen dugu europar hezkuntza sistema oinarritzeko marko teorikoa ezartzea; baina, modu berean, funtsezkoa da praktikak arestian azaldutako guztia errespetatzea, ez dezan bere zentzua gal filosofia eta praktikaren arteko ibilbide horretan. Horretarako ezinbestekoa da ikasleok erabakiak hartzen diren erakundeetan parte har-

tzea. Titulazio maparen eraketa ez da erabakitzen esparru politikoa, baizik eta unibertsitateko zuzendaritza organoetan. Horixe da ikasleok gure parte-hartzea bilatu behar dugun tokia. Ezin da prozesuarekin jarrera kritikoa mantendu eta aldi berean erreformarako prozesutik kanpo geratu.

Bolonia egitasmoari egiten zaion kritikarik zorrotzena azpimarratu nahi dugu, hori baita euskara unibertsitate esparrutik desagertzea. Honen inguruan esan behar dugu gure indarrak jarri behar ditugula gaurko beharrezanetara egokitutako hezkuntza erdiesteko, baina orain arte lortutakoari kalte egin gabe. Ezin da pentsatu uko egiten diogula hainbat kostata lortu dugunari. Honakoa aukera da Europarekin pareka gaitezen. Gaur egun batzuek salatzen dute harmonizazioak berarekin batera ekarriko duela euskara desagertzea gure unibertsitate sisteman. Baieztapen hori indargabetu nahi dugu, ez baitauka arrazoirik, Eusko Jaurlaritzaren aldetik zein unibertsitate aldetik garatzen ari diren politikek bermatu egiten baitute ikasketa prozesu osoa euskaraz egiteko aukera. Hori ezkututzen dutenen arrazoi bakarra da alderdikeria eta beren interes propioa.

Gure ustez, ingelesez emandako ikasgaiak ez ezartzearekin oztopoa jartzen diogu europar eraikuntzari. Horrek ate asko itxiko lizkioke unibertsitateari eta ikasleriari. Nazioarte mailan egongo den unibertsitate sistema nahi badugu, eredu lehiakorren alde egin behar dugu, eta beti eskubide tradizionalekin oreka bilatzen dugularik. Kontuan har dezagun europar ikasleak ez direla Euskadira hurbiltzen ez dugulako oraindik hezkuntza esparrua modernizatzearen aldeko pausoa eman.

Baina erreforma orok berarekin dakar inbertsioa egin beharra. Horregatik uste dugu hezkuntzaren erreforma honekin batera joan beharko dutela aurrekontu inbertsio handiek. Kontuan hartu behar da helburuetariko bat dela tutorizatutako hezkuntzarako bidean jartzea. Horrek instituzioen aldetik eskatzen du unibertsitate azpiegiturak egokitzea; baina, benetako aldaketa nahi badugu, unibertsitateak in-

bertitu egin beharko du irakasleriak bere lan egiteko metodologia goitik behera alda dezan.

Arestian aipatu dugunez, indartu nahi den bestelako gaia da ikasleen mugikortasuna Europa mailako unibertsitateetan. Horrek diru-laguntzak emateko sistema sendoa eskatzen du. LOU legean bermatu ohi da «ikasleen mugikortasuna [...] ikasketei laguntzeko beka, laguntasun eta kreditu sistemaren bidez», eta horrekin batera ezartzen da «Europar Batasuneko beka eta laguntza programak osatuko dituztela». Europa alde batera utzita eta Euskadira itzuliz, araudiak ezartzen duenez, «Eusko Jaurlaritzak unibertsitateko hiritargoiari berariaz zuzendutako kreditu sistema arbitratuko du goi mailako ikasketarako eskubidea bermatzeko eta inor ez dadin baztertua izan arrazoi ekonomikoengatik». Horrela, bada, Espainiar Estatuko Aldizkari Ofizialean 2007ko martxoaren 21ean argitaratutako ebazpenean Espainiar Estatuan lehen aldiz agertzen da banketxeei egiten zaien deialdia «unibertsitate ikasketak ikasleei errazteko mailegu programan» parte har dezaten. Ikasle erkidegoan zalantzak sortu dira «beka-mailegu» sistema horren inguruan. Ikasleen artean sortzen den ustea da sistema horrek ordezkaturako duela instituzio publikoek gutxien duen ikasleari laguntzeko mantentzen duen beka sistema. Mailegu horiekin, ikasleak dirua itzuli beharko lioke banketxeari ikasketak amaitu ondoren, bestelako maileguekin gertatzen den moduan.

Ahaztu behar ez den gauza da bekak Eusko Jaurlaritzaren eskumenekoak direla eta, beraz, Gobernu Zentralak bekak kendu eta horien ordezkaturako maileguak ezartzeko egiten duen saiakerak ez liokeela EAeko ikasleari eragingo. Ez dauka zentzurik beka-mailegu sistemak beka sistema ordezkaturako duela mantentzen duen salaketak.

Beste alde batetik, Lurgorriren ustez mailegu mota horrek ez du beka publikoekin bateraezina izan behar. Guk alde-rantzizkoa dela esango genuke. Mailegu horiek aukera berriak eskaintzen dituzte, batez ere diru sarrera handirik izan gabe instituzio publikotik kanpo geratzen diren ikasleei be-

gira. Zentzu honetan, ikasleen borroka eta lana bideratu beharko da banketxeek mailegu horiek emateko orduan ahalik eta baldintzarik onenetan eman ditzaten eta ikaslearentzako ahalik eta berme handienekin; eta, jakina, administrazioari eskatu behar diogu beka publikoak mantentzen dituzan.

Azken finean, Lurgorriren ustez, GHEE sistema hori da unibertsitate sistema XXI. mendeko gizarte eskarietara egokitzeko aukera. Oso gizarte lehiakorrean bizi gara eta gure unibertsitateek kalitatezko hezkuntza bermatu beharko dugu Europa mailan lehiakorrak izan gaituzen. Horretarako, unibertsitate arteko mugikortasunaren alde egin beharra dugu.

Gure elkarteak ikasleriaren ikaskuntza eta mugikortasuna bermatuko duen beka sistema defendatuko du. Ikasleok existitu egin behar dugu beka sistema hobetzea eta hezkuntzaren kalitatea bermatzea. Epe laburrean, 2010 urtean emango zaio hasiera benetako Boloniako prozesuari.¶

JON ANDER ELORRIAGA (LAB)

1 ● Goi mailako hezkuntza europarrean abiatutako erreformak askogatik gainditzen du Bolognako Adierazpenarekin abiarazitako egiturazko erreforma. Europar Batasunak Lisboako Adierazpenarekin markatu zituen unibertsitatearako aldaketa estrategikoak: unibertsitateak Europaren lehiakortasunaren aldeko zerbitzuan jarri behar dira, Europaren hazkunde ekonomikoa (enplegua, gizarte-kohesioa eta abar) bermatzeko.

Hortaz, Europako Goi mailako Hezkuntza Esparruaren egokitzapenaren xede nagusiak ez dira tituluen homologazioa, titulatu berrien mugikortasuna edota enplegarritasuna; aldiz, Europako Ikerkuntza Esparruaren (EIE) osaketan kokatzen da. Europar Unibertsitate Esparruaren (EUE) egokitzapenak eliteko unibertsitateak ikerkuntzara eta ikerlarien prestakuntzara dedikatzea bilatzen du.

Europako Goi-mailako Hezkuntzaren eraldaketaren diseinua eta kontrola Europar Batasunaren eta estatuen eskuetan egotea da prozesuaren *ahulezia* nagusia. Europako unibertsitate-instituzioek «estatuen esku» utzi dute Europako Unibertsitate Esparrua (EUE) osatze prozesuaren ardura eta lidergoa.

Prozesuaren *indar* nagusia jakintza-jendarteak islatzen duen aldaketa beharrean legoke. Bizitza osoan ikasi behar diren onarpenak ikasketen mailakatze eta dibertsifikazio handiagoa dakar eta, oro har, hori jendartean aurreratuta dago. Ikasketen antolaketa aldaketetan murgildutako lan merkatuaren exigentzietara makurtzeko, ezinbestekoa da hezkuntza formal edo informalararen bideetatik titulazioen arteko pasabideak onartzea; eta, nolabait, hori ere gizarteratuta dago.

Eztabaida sakonik gabe abian den prozesu honen *alde* edo *kontra* egoteko arrazoiaren errepasoan egin beharrean, LABek prozesu honen hainbat alde azpimarratuko lituzke:

1. Unibertsitatea ez da merkatu globalak asetzeko enpresa hutsu batean bilakatu behar —profesional kualifikatuak bermatzeko eta ikerkuntza-eremuan zerbitzuak eskaintzeko—. Unibertsitatearen ardatza giza garapenak izan behar du eta horretan pentsatu behar du, eta ez horrenbeste produktibitatean, efikazian, bikaintasunean edo kalitatean, edozein enpresak bezala.

Ezagutzaren instituzioak diren heinean, eskatzen zaien egoitzapenaren aurrean unibertsitateek kritikoki jokatu behar dute, unibertsitate eredu berriaren inguruan eztabaida eta iritzi trukaketa bideratuz. Hori da bidea eredu merkantilizatua nagusitu ez dadin.

2. Ikerkuntzari bultzada emateko, unibertsitateen giza-baliabide eta azpiegituren erabilpenaren gainean tentsioa sortu nahi da. Irakaskuntza/ikerkuntza elkar loturiko unibertsitate jardueren arteko oreka berria eragin nahi da, irakasleen ikerkuntza jarduera suspertzeko.

Ikerkuntza-proiektuetan inizatiba pribatuarekin batera jardutean, batetik, unibertsitatearen autonomia dago jokoan, eta, bestetik, unibertsitatearen baliabide publikoen erabilpen zuzena. Arriskurik bada unibertsitateek bultzatuko dituzten ikerkuntza ildoak merkatuaren beharretara gehiegi makurtzeko. Unibertsitateek jendartearekiko konpromiso-zko zientzia eta ikerkuntza sustatu eta garatu behar dute, eremu lokaletik globalera.

3. Ebaluazio indibidualetan oinarrituta, irakasle eta ikerlarien karrera akademiko berria sortzen ari da. Gero eta gehiago gauzatzen ari diren norbanako ordainsariekin akademikoaren lanaren kontrol instituzional zehatzagoa ahalbidetzen dute, ezagutza merkantzia legez proiektatuz eta akademikoaren independentzia ahulduz.

Meritokrazia arautu hori bezain arriskutsua edo arrisku-tsuagoa izan daitezke ezagutzaren transferentzia, ikerkun-

tza eta enpresen elkarlanetik etor daitezkeen norbanako pizgarriak.

4. Goi mailako ikasketen mailakatze eta dibertsifikazio handiagoak ez du lan-merkatua desarautzeko bidea bilakatu behar.

5. Arduraldi osoan jarduten duten ikasleei oinarritzko zerbitzuak eskaini behar zaizkie —garraioa, jangelak, egoitzak— prezio doituetan. Graduondoko ikasketen inguruan elitismorako arriskua saihesteko sarbide demokratikoa bermatu beharra dago, finantziario publikoa handitu behar da.

2. Frantziako Estatuaren zein Espainiakoa Europar Batasunak ezarritako printzipioak jarraituz ari badira ere unibertsitate-sistemak eraldatzen, aspektu nagusiak zentralismo politikoaren kontrolpean jartzen dituzte: unibertsitateen egitura, funtzionamendua eta finantziarioa.

Euskal Herriak ez du aukerarik Bolognako prozesuaren aurrean dinamika koordinatu bat martxan jartzeko. Nafarroa Garaian eskumenik izan arren merkatuaren eskuetan uzten da, hots, Nafar Gobernuak UPNA UNekiko subsidiaritate planoan uzten du. EA Eren kasuan, Eusko Jaurlaritzak ekimen legegileen bidez ari da saiatzen EA Eko unibertsitateen egokitzapenean eragiten. Iparraldeko kasuan inplementazioa Paristik dator; Baionan zein Angelun dauden IUTen (Institut Universitaire de Technologie) eta fakultateen erreferentziak Paueko eta Bordeleko unibertsitateak dira.

Estatuak hainbat eskumen merkatuarekin partekatuko dituzten honetan, euskal eremuko unibertsitateek euskal nor-tasuna izango duen unibertsitate-sistema garatzeko ardura dute. Bolognako prozesua baliatu beharko lukete euskal jendartea kohesionatu eta garatzeko balioko duen unibertsitate-sistema osatzeko.

2010. urtea hurbil dugu, eta Euskal Herriko unibertsitateak besteak baino abiapuntu okerragoan ez egotea nahi badugu, hausnarketa eta eztabaida zabaldu behar da; unibertsitatearen eredu zentralista gainditzeko aukera dago, eta bestelako

unibertsitate aurrerakoia posiblea da. Baina, horretarako, ikasleek, sindikatu eta jendarte eragileek gutxienerako konpromisoetara ailegatu behar dugu aurretik aipatutako gaien inguruan. Hego Euskal Herriko unibertsitate publikoetan Titulu Berrien egokitzapenerako (2010-2011 kurtsorako) prozesua irekita egotea eztabaidarako egoera paregabea da.

Bolognako prozesu hau hauspo bilakatu behar dugu sortzeke dugun Euskal Unibertsitatearen proiektuarentzat, beharrezkoa baitugu Europako unibertsitate-esparruan homologatua den euskaldunen unibertsitate eleanitza, euskararen hizkuntza-komunitatea eratzeko eta garatzeko erakundea izango dena.¶

HENRIKE GALARZA (NUPeko irakaslea)

Filosofia kontua

Krisialdiak eta erreformak ohikoak izan ditugu unibertsitateetan. Betidanik, aurrera egiten dakien ekimen soziala, erakundea, dugu unibertsitatea. Krisialdiz krisialdi eta erreformaz erreforma, Europan zehar, eraldaketa prozesua unibertsitatearen garapena osatuz joan da.

Orain arte, Lisboa Estrategia da Goi-mailako Hezkuntza-ren Europar Esparrua (GHEE) osatzeko prozesuaren azken moldaketa. 2010. urtean, aldaketarik ez bada, abiatzeko prest egon behar du; gainean dugu, beraz.

Lisboa Estrategiari dagokionez (oro har Bologna deritzon prozesu osoari), hiru gogoeta orokor eta ireki:

Lehenbizikoa, prozesu honen atzean dauden helburuei dagokiena. Bolognako Adierazpena 1988an egin bazuten ere, zerbitzu jardueren inguruko Munduko Merkataritzarako Erakundearen (MME) ekimena da GHEEren ideia-aren atzean dagoena. Ezagutza-jendartean kapitalismoa da nagusi. Europako zatiketa administratiboa (eta linguistikoa) ez da ona merkatu mundiala irizpide duten interes ekonomiko handientzako. Enpresa handiak eta transnazionalak parte hartzen ari dira eztabaidetan. Haiek bultzatzen ari diren bikaintasun eta lehiakortasun helburuek esanahi ezberdinak dituzte partaide askorentzat, merkatuko kategorietatik oso urrun. Finantziario pribatuaren eskutik unibertsitateak hartuko lukeen norabidea gustukoa ez dugunontzat, albiste txarrak daude orain arte izandako pausoetan.

GHEE herrikoi eta irekia lortzea dugu erronka, irizpide kapitalistak baztertuz.

Bigarrena, aplikazioari dagokio. Lisboa Estrategia dela-eta, herriz herri ez dira gauza berdinak egiten, unibertsitate-sis-

tema nazionalak ezberdinak baitira. Hezkuntza-politikak eta legediak ere bai. Hori gutxi balitz, unibertsitate ezberdinen artean, nahiz eta sistema nazional berebean egon, ez dira ezaugarri berdinak aurkitu, homogeneousazioa zailduz. Orain arte denetarik ikusi da, baina «zerbait aldatu, dena berdin mantzetzeko» moduko aterabideak ez lirateke arraroegiak izanen, ekinbide burokratiko berriak aurreko errealitateari itsatsiz. Trantsizioan, indar-erlazioak erabakigarriak izanen dira, horien arabera emaitzak jasoko baititugu.

Hirugarrena, parte-hartzeari dagokio: prozesu honetan nolabaiteko malgutasuna ikusi dugu, aurkako adibideak badauden arren. Beraz, aukerak irekitzen dira erronkak ugaltzen diren neurrian. Horretan ikasle mugimendua (Europar eta Euskal Herrian) langile edo irakasleenak baino azkarrago lan egiten ari dela uste dugu.

Gai zehatz askoren artean hurrengo lau hauek arreta deitu digute:

- Bikaintasuna eta lehia: oso arriskutsua da sailkapenak egiten hastea, guztiontzako aukera berdintasuna lortu nahi bada. Esparru teknikoan erabili omen dituzten ebaluazio tresna eta irizpideak ez dira egokiak zientzia ez esperimentalentzako. Ikasketen ondorengo soldatak, esaterako, ezin ditugu sailkapen unibertsitario bihurtu. Bikaintasuna atzerriko ikasleak erakartzeko bakarrik erabiltzea arriskutsua izan liteke, aniztasun zientifikoaren kaltetan.

- Mugikortasuna: unibertsitateetako langile, irakasle, ikerlari eta ikasleen atzerriko bidaia eta egonaldiak truke kultural eta pertsonalerako paregabeko aukerak dira. Baina horretarako dirua jarri behar da, desberdintasun sozial eta linguistikoak gainditzeko bidean. Homogeneotasun kulturala litzateke arriskua hizkuntza 'txikiak' (ez soilki minorizatuak) babestu ezean. Egun, Herbehereetan eta, neurri txikiagoan, Alemanian edo Frantzian, jatorrizko hizkuntza lan zientifikoetan desagertzen ari da, ingelesaren erabilerak bazterturik. Bertzaldetik, «burmuinen ihesaz» hasi dira mintzatzen, eta ez soilki Ekialdeko herrietan.

- Berdintasuna eta sarrera-erraztasunak: unibertsitatean gauden pertsonak jendarte osoaren ordezkari izatea da helburu desiragarria. Baina arazo fisikoren bat dutenak, baliabide ekonomiko urriko pertsonak, ikasle helduak edota etorkinak ez daude behar den moduan presente gure campusetan. Finantza baliabideak behar dira, promozio politika zabal baten barruan, gutxiengoek beraien lekua izan dezaten.

- Genero-ikuspegia: emakumeak gehiengoa izaten dira hasierako unibertsitate ikasmailetan, baina urteak aurrera joan ahala urriagoak dira gizonezkoak baino. Aginte lanpostu edota goiko lanpostu akademikoetan eskasegia da haien presentzia. Baita doktorego programetan ere. Diruaz gain, berdintasuna lortzeko politika sozialak behar-beharrezkoak dira unibertsitatean berdintasunerantz ibiltzeko.

Ipar eta Hego Euskal Herrian dauden unibertsitateetan aurki daitezkeen ezaugarriak Mendebaldeko Europako edozein zentrotakoak bezalakoxeak ditugu, euskarak dakarrena izan ezik. Beraz, orokorreko gogoeta osoa Euskal Herriko gune unibertsitarioari aplikatu diezaikegu. Hala ere, aipatu dugun ildoan, GHEEek ez ditu bakarrik hizkuntza minorizatuak kolokan jartzen, baizik eta baita beste guztiak ere, ingeleza salbu. Horren aurrean, adibidez, Herbehereetan, atzerriko ikasleek halaberrez egin behar dituzte nederlanderak ikastaroak, baina eskolak ingelesez ematen dira...

Aipatu zazpi gaietan, finantza bideak oso garrantzizkoak dira, parte-hartze eta erabaki prozesuaren gardentasunaren parean.

Oro har, nahiko ezkorrak garelako ezin ukatu, baina itxaropena galdu gabe. Estatu afera den heinean, gauza gutxi erabaki dezakegu euskaldunok bakarrik.

Hori guztia gorabehera, aukera bat baino gehiago sortzen ari denez, ikasturte honetan helburu jakin batzuen aldeko mobilizazioak sortuko direla uste dugu.¶

XABIER ISASI

(EHUko irakaslea eta Gaindegiako lehendakaria)

1 ● Europa hegoaldeko unibertsitateak erakunde kon- tserbadoreenetakoak dira, estatuaren egituretan oinarri sendo- netakoak. Horregatik, agian, 1968ko maiatz sonatu har- tatik gaurdaino, unibertsitatea gutxien aldatu den erakun- dea da. Berritu dira teknologiak eta azpiegiturak, egia da. Unibertsitatea zabaldu da eta unibertsitate berri asko ireki dira, gehienak pribatuak, hori ere gertatu da, baina uniber- tsitatearen oinarritzko egitura ez da apenas aldatu: unibertsiti- tatea estatuaren manupeko erakunde hertsia, zurruna eta hierarkikoa da. Aldaketak datoz etorri, bai, baina aldaketaz hitz egin aurretik zer daukagun gogoraraztea ez dago sobe- ran.

Bologna dela eta ez dela, kontua da, unibertsitateak jaki- turiaren monopolioa galdu duela. Internetek informazioa eta ezagumendua, goi mailakoa ere, edozeinen esku-eskura ipini du-eta. Europan mugak aldatzen dira, moneta alda- tzen da (pezeta, libera eta abar), ekonomia-harremanak al- datzen dira, gizarte-zerbitzuak zabaltzen dira, aldaketa de- mografikoak biziak dira, teknologiaren garapena abio han- dikoa da eta irakaskuntza, oro har, sano aldatzen ari da. Alabaina, unibertsitateak eksklusibotasunez gorde du bere- tizat goi mailako lanbideetarako gaitasun-agiriak, tituluak, partitzeko eskumena. Estatuak, unibertsitatearen bitartez, erabakitzen du titulu unibertsitario *ofizialak* zein diren eta zertarako balio duten. Erabakitzen ditu ere, tituluen izenak eta titulu-ikasketen iraupena eta oinarritzko edukiak. Hortik aurrera, unibertsitate bakoitzak goi mailako irakaskuntza- ren gestioa bere gain hartzen du. Horrela, ikasleria bezeria besterik ez da, bateko edo besteko titulu jakineko bezeria.

Eta eskaintza akademikoa, bestalde, gradu eta graduondoko tituluen katalogoa besterik ez da.

Ingurumari horretan Bolognan abiatutako prozesuaren indargune nagusia aldaketa bera da, unibertsitatea aldatu beharra, hain zuzen ere. Unibertsitateko eragile gehienak bat datoz honetan: unibertsitateak aldatu behar du. Bolognako prozesua gidatu eta sustatzen dutenentzat, unibertsitatea Europar Batasuneko eremura zabaltzeko eta eredu liberaleko lan merkatura egokitzeko. Eta Bolognako prozesua gaitzetsi dutenentzat, unibertsitate zabalagoa eta sozialagoa lortzeko. Baina denek aldaketa aldarrikatzen dute.

Bolognak zer dakarren? Unibertsitate lehiakorragoa, txikiagoa, garestiagoa, enpresen beharrianei lotuagoa, gestio zurrunagoz kudeatua, baliabide publikoz sostengatua baina finantzabide pribatuz sustatua eta mugikortasun handiagokoa, ikasleentzat zein irakasleentzat. Horra hor Bolognako prozesutik eratortzen den unibertsitate berria. Horiek dira, aldi berean, prozesu horren indarguneak eta ahuleziak. Europa liberalaren sustatzaileek babesten dutenarentzat, indarguneak; eta ez da indar txikia, alajaina! Eta, bistan da, unibertsitatearen izaera sozial, kritiko eta berritzailea nahi dutenentzat, ahuluneak. Bolognak alor horietan murrizketa nabarmenak ekar ditzakeelako.

Izaera sozial handiko unibertsitatea, kritiko, autonomo eta berritzailea nahi dugunok mesfidantzaz begiratzen dugu Bolognako prozesua. Bestela ezin liteke. Baina, aldi berean, eta arrazoi bertsuengatik ez dugu gustuko gaur egun indarrean dagoen unibertsitatea. Gure dilema da, okerra eta txarraren artean hautu behar izango dugula. Gaurko unibertsitatea defendaezina da eta datorkeena, datorren moduan behintzat, arbuiagarria.

2. Lehenengo eragina gertatu da. Eragin kaltegarria: euskaltzale eta euskal unibertsitatearen aldekoen artean zatiketa. Unibertsitario euskaldunak banaturik daude; batzuk Bolognako prozesuaren alde gogotsu eta beste batzuk erabat

aurka sutsu. Biak posizio bateraezinetara bildu dira. Nire ustez, euskal unibertsitatearen kalterako. Bolognaren aurkako borroka dela eta, batzuetan ematen du zenbait unibertsitario euskaldunek oraingo unibertsitatearen *statu quo*-a hobesten dutela. Ez baitute ezer berririk proposatzen.

Euskarari dagokionez, aldaketak atzera pausoa ekarriko du. Orain baino lehenagoko ikasketa-planen aldaketekin gertatu den moduan, aldaketa berrietan zerbait galtzea gerta daiteke. Arrazoia oso sinplea da: aldaketa (erdarazko) unibertsitate espainolari eta frantsesari dagokie, eta gero, aldaketa gauzatu eta gero, ahal dela eta ahal den neurrian, egokitzapenak egingo dira euskarari sarbidea emateko. Beti izan da horrela eta oraingo honetan ere horrela izango da: estatu mailako (erdaldunen) egiturako aldaketak lehenen, eta, ondoren, (euskaldunen) egokitzapenak; tokian tokikoak eta indar nahikorik badugu, jakina.

Arazoa da unibertsitario euskaldunok ez garela interes komuneko erkidegoa. Baditugu, bistan da, arazo eta premia berdintsuak. Jarduera unibertsitarioetan, irakaskuntzan eta ikerkuntzan, badugu elkarren beharra, bai, baina norbanako eta taldeko interesak gailentzen dira komunitatearenekoen gainetik. Beste esparruetan gertatu ohi da; unibertsitarioak, tamalez, ez gara desberdinak.

Horrela, aurrez gertatuen antzera, unibertsitario euskaldun batzuk datozen aldaketei so geratuko dira, behiak trenbidera begira geratzen diren moduan. Beste batzuk aldaketen trenera igotzen saiatuko dira. Asko aldaketei aurre egiten ahaleginduko dira. Eta denok galdu, batzuek gehiago bestetzuek baino, baina unibertsitario euskaldun guztiok galduko dugu. Bakan batzuek euskal unibertsitatearen aldeko lanean jarraituko dute; batzuek Bolognako prozesu barrenean, beste batzuek haren aurka eta haren alboan bestetzuek. Baina ez dira inon ere gehiago izango. Unibertsitario euskaldunok interes komuneko erkidegoa osotu arte zatiketa nagusi izango dugu-eta. Unibertsitario euskaldunoi, aldaketen erruleta honetan, ustekaberik ez bada, *guztiok galdu* tokatuko zaigu. Berriro ere.¶

NEREA LARRINAGA (ELA)

1 ● Galderarekin urte batzuk egin ditut atzera. Gogoratu dut Espainia Europar Batasunean sartzekotan zegoen momentua, eta euroa indarrean jartzekotan zegoena.

Galdera-tranpa iruditu zait. Ez *Jakinen* intentzioagatik, noski, prozesuaren bultzatzaileen intentzioagatik baizik.

Garai haietan prozesu horiei buruz hiritarrok geneukan informazioa, eta, beraz, iritzia, zein zen? Mugak desagertuko zirela (pasaportetik ez, kanpoan lan eta bizitzeko trabarik ez), Europaren parekoak izango ginela (aberatsago, ongizate eta kultura maila altuagoa), txanpon bakarra (erosoa), baita Euskal Herriak Europan ahotsa izango zuelako itzaropena ere.

Inork ez zigun ohartarazi langileen eskubideak mugak bezala suntsituko zirela (Bolkestein zuzentaraua), ongizatea murriztuko zela (Lisboako estrategia), prezioak, interesak, hipotekak neurririk gabe biderkatuko zirela (Banku Zentrala, euroa), eta Europa bere baitako estatuen «barne arazo politikoetan» ez zela sartuko, bidegabekeriak gertatu arren (ilegalizazioa).

Bologna Europar Batasuna bultzatzen ari direnen unibertsitate-eredua da. Hau da, kapitalismo neoliberal antisozialarena.

Aurrekari horiekin, zein dira Bolognako prozesuaren *indarrak eta aldekoak*? Bolognako deklarazioan formalki azaltzen direnak:

Herrialde desberdinetan tituluak parekideak izatea, eta unibertsitate ikasketak gizartearen beharretara egokitzea, omen dira Bolognako prozesuaren funtsak.

Horretarako, titulazioak Gradu, Master eta Doktoregoan (Graduondokoa) sailkatuko dira. Graduek trebakuntza oro-

korra eskainiko dute, lanbide ekintzetara zuzenduta. Espezializazioa eta gaitasun osoak lortzeko Graduondokoa egin beharko da.

Eta zein *ahulezia eta kontrakoak*? Bere benetako helburuak direnak.

Bolognako prozesuaren benetako helburuak arriskutsuak eta kritikagarriak dira, oso, ELAren ustetan.

- *Unibertsitatean ikastea garestiago izatea*. Graduondokoa Gradua baino sei aldiz garestiagoa izatera irits daiteke. Bide hori leuntzeko beka-sistema desegokia da, sistema baldintzatua delako. Beste herrialdeetan planteatzen den banku-kreditu sistemak ikasten bukatu aurretik hipotekatzea ekarriko luke.
- *Lana eta ikasketak ezin uztartzea*. Ikasketen antolaketa berria medio. Eraitza: hezkuntza elitista eta diru gutxiago dutenak kanpo uzten dituenak.
- *Finantziario publiko gutxiago, hezkuntza ez da zerbitzu publikoa izango*. Hortaz, kontrol publiko txikiagoa. Aldaketek administrazioarentzat kosturik ez izatea da asmoa. Diru hori enpresetatik edota ikasleen poltsikoetatik etorriko da.
- *Finantziario eta kontrol pribatu gehiago*. Ikerketa batek iragarri du 2020rako unibertsitate ikasketak enpresek kudeatuko dituztela. Bide honetan urratsak eman dira jada, hala nola ANECA delakoari (neurri handi batean enpresa munduko ordezkariak osatua) egotzi zaizkion eginkizunak. Horrek enpresekiko mendekotasuna dakar, eta unibertsitatearen autonomian eragiten du. Unibertsitate «modernoagoa», baina makalagoa. Privatizazioak ikerkuntzari eragingo dio: enpresek ez dituzte diruz lagunduko negozio ez diren ikerketak.
- *Irizpide ekonomikoek aginduko dute (langile merkeak ekoizteko makina da unibertsitatea), eta ez gizartearen eta hiritarren benetako beharrek*. Enpresentzako interesik ez duten titulazioak desagertzeko arriskuan izango dira. Hiritarrak langile merkea eta arina behar du izan.

Terminologia jadanik aldatzen hasia da: «hezkuntza sistema lehiakorra», adibidez.

ELarentzat garrantzitsuena eta arriskutsuena hauxe da: unibertsitate mailan, bereziki, *hezkuntza publikoak gizartearen zutabea behar du izan*, jakintzaren zabaltzea ahalbidetu behar du berdintasunean, eta *gizarte klaseen arteko diferentziak orekatzeko balio behar du*.

Aldiz, gaur egun, gizartearen parte handi batek unibertsitate mailako ikasketak eginagatik ere, hezkuntzak ez du helburu hori betetzen, eta diferentzia horiek bermatzen eta errepikatzen laguntzen du, oraindik ere.

Bolognako prozesuarekin okerrera goazela deritzogu: aberatsak aberatsago, beste guztiak pobreago.

2. Lege aldaketa garrantzitsuenak jadanik onartu diren arren (eztabaida publiko oso eskasarekin), prozesuak denbora luzea behar izango du euskal unibertsitatearen esparruan. Batetik, benetan zailak direlako inplementatzen, eta, bestetik, prozesu geldo, isil eta gutxika datorrena errazago onartzen laguntzen duelako.

ELarentzat denbora hori aukera bat da: Bolognako helburuez eztabaidatzeko eta prozesua eraldatu edo gelditzeko aukera bat.

Bitartean, Bolognaren bultzatzaileek kanpaina mediatikoa hasia dute. Aipatzekoa da kanpaina hori enpresek ateratako azterketa edota konklusioetan oinarritzen dela; eta enpresak ez dira, berez, zilegitasuna duten eragileak hezkuntza sistema epaitu eta definitzean.

Honelako mezuek osatzen dute kanpaina:

- Lanpostu gehienek ez dute goi mailako ikasketarik eskatzen. Ez da beharrezkoa jakintza maila altua izatea, bizi-tza osoan zehar eta lan egiten duzun bitartean ikastea da gakoa.
- Lizentziadun askok ez dute ikasi duten horretan lan egingen, edo ez dute behar besteko irabazirik lortzen horrekin.

- Unibertsitate publikoa garestia da administrazioarentzat (erabiltzen duenak ordain dezala), eta kudeaketa sistemak ez dira eraginkorrak.

Ustezko arazo horiei Bolognak honako irtenbidea eskaintzen die: *hezkuntza prekarioa, lan merkatu prekarioaren neurrira*.

Mezu horietan ezkutuan geratzen dena, berriz, hauxe da:

- Jakintza eta trebakuntza balioa du, berez, eta lanpostua bilatzean ere. Aberatsek unibertsitatera jotzen dute orain, eta gerora ere egingo dute.
- Lizenziadunak ez direnek ere lan prekarioak dituzte, lan merkatua zabortegia bilakatu delako enpresarien mesedetan.
- Hezkuntza gizarte-ongizatearen oinarrizko klabea da, eta inbertsioa herri batentzat. Kudeaketa pribatuak, interes pribatu jakin batzuei erantzuten die soilik, ez interes orokorrari.

Horra, beraz, *helburua ELArentzat*: hezkuntza unibertsitario publikoa, doakoa, unibertsala, kalitatezkoa, osoa, hiritar trebatuak sortzen dituena, kritikarako eta azterketarako prestatuak, berdinak jakintzan eta tresnetan, libreagoak.

Horretarako gobernuek beraien ardurari tinko eutsi eta gastu publikoa areagotu egin beharko lukete, enpresarien menpeko bihurtu barik, eta klaseen arteko diferentziak murriztu eta oreka sustatuz.¶

ASIER LAUZURIKA (Euskal Herriak Bere Eskola)

1 ● Bolognako prozesuari indargune zein alderdi positiborik bilatzea zaila den arren, zalantzarik gabe, bada onurarik ere prozesu honetan. Bat eta bakarra izan arren, bada. Hain zuzen ere, hainbeste ika-mika sortzen ari den goi mailako hezkuntzaren erreformak, egungo unibertsitate eredu zaharkituaren oinarriak astindu eta haren inguruko eztabaida bizia piztu du. Eztabaida piztu, piztu da, baina ez prozesua aurrera eramaten ari direnek sustatuta, baizik eta euren ezadostasuna azaldu dutenek bultzatuta.

Askok, ez dagoen tokian bestelako alderdi positiborik bilatu nahian, Bolognak dakarren ustezko berrikuntza pedagogikoaz mintzatu dira, berori miresteraino ere iritsiz. Eta ustezko eraldaketa pedagogiko horren izenean, pedagogiaz ezer gutxi dakiten askok zilegitu ezin daitekeena ere zilegitu dute. Ez dago ordea inolako berrikuntza, eraldaketa edo eta iraultza pedagogikorik. Agian, nonbait, metodo zehatzen aldaketarik egon da; hori bai, ikaskuntza-irakaskuntza prozesuaren oinarri diren planteamendu pedagogikoak aldatu gabe. Egon diren aldaketa horiek ere, berrikuntza baino, atzera pausoak ere izan dira zenbaitetan.

ECTS kreditu sistemaren haritik proposatzen den metodologiarekin, pragmatismoaren izenean, utilitarismo eta praktizismo hutsera murriztu nahi dituzte unibertsitate ikasketak. Jakintza arlo batean jantziak egongo diren, azterketa kritikorako gaitasuna izango duten, eta teoria eta praktika uztartuko dituzten unibertsitarioak baino, trebetasun praktikoa hutsetan oinarritutako lanbide bat ikasi eta berori erreproduzitzeko duten langile zintzoak sortuko ditu proposatzen den metodologia berriak. Gainera, ikaskuntza kredituak berdin lan orduak sistemarekin, lan orduen kontrol eta

neurketa hutsera mugatzen da ikaskuntza-irakaskuntza prozesua. Kontzepzio berri honetan, irakasleak *full time* ikasleak neurtu eta kontrolatuko dituzten kronometroak bihurtzen dira.

Pedagogiaren aferaz gain, bada Bolognari aurre egiteko bestelako argudiorik ere. Horien artean azpimarratzekoa da prozesua aurrera eramaten ari den modua. Inposaketa hutsan ari dira oinarritzen prozesu honen aplikapena: inposaketa Europatik, inposaketa Espainiar zein Frantziar estatuetatik eta inposaketa ere unibertsitateetako agintarien-gandik. Euskaldunok unibertsitate sistema propiorik ez dugun heinean, ezin dugu erabaki zer nolako goi mailako hezkuntza nahi dugun. Egungo unibertsitate eredu zein erreforma ezberdinak inposatuak zaizkigu euskaldunoi. Horrez gain, unibertsitateen baitan inolako eztabaida eta parte-hartzerik gabe ari da aplikatzen Bolognako prozesua. Unibertsitateetako erabaki organo antidemokratiko eta hierarkikoez baliatuz, elite txiki bat unibertsitatea eraldatzen ari da hezkuntza komunitateko bestelako sektoreen hitzari muzin eginenez. Gainera, inposaketa horren aurka altxatzen diren ahotsak isilarazi nahian, errepresiorako hautua egin dute hainbat unibertsitateetako agintariek. Nabarmenezkoak dira ikasleen mobilizazio ezberdinen aurka segurtasun zein polizia indarrek izandako oldarraldi bortitzak.

Bolognaren aurkako argudioekin jarraituz, prozesu honek atzetik dituen interesak aipatu behar dira. Bolognak ez ditu interes akademikoak atzetik; baizik eta estatuen zein ente ekonomiko handien interesak. Goi mailako hezkuntza merkatuaren interesen arabera moldatu nahi dute, hezkuntza merkantilizatuz. Geroz eta nabariagoa da ere enpresa ezberdinen parte-hartzea unibertsitatean. Gainera, horiek guztiek unibertsitatea elitizazio bidean jarri dute graduko ikasketak oso orokor eta graduondoko ikasketak espezializatu eta selektibo bidez. Horrez gain, unibertsitatearen finantziario sistemaren aldaketarekin enpresen esku-hartzea areagotzea bilatzen da, unibertsitateak horien interesetara makur-

tuz. Hortaz, herriaren eta herritarren zerbitzura egotetik geroz eta urrutiago ari dira kokatzen unibertsitateak.

Luze joko luke Bolognaren kontrako argudio guztiak zerrendatzea. Ez nuke galdera honen erantzuna bukatu nahi, ordea, hizkuntza eskubideen aferari heldu gabe. Ezaguna da egun gure herriko hizkuntza den euskarak unibertsitatean duen bigarren mailako papera, eta euskaraz ikasi, lan egin zein bizitzeko zailtasunak. Bolognako prozesuarekin, euskarara hirugarren mailako hizkuntza bilakatzen ari da. Orain arte gaztelera zein frantsesarekin nahikoa ez eta orain ingelesa ari zaio gailentzen euskarari Euskal Herriko unibertsitateetan. Ikustekoa besterik ez da, eskaintzen diren masterrretan zein graduondokoetan hizkuntza bakoitzari eskaintzen zaion espazioa.

2. Bolognako prozesuak euskal unibertsitatearen esparruan izaten ari den eta izango duen eragina aztertzen hasi aurretik, euskal unibertsitatearen esparruaz ulertzen dena argitu beharko genuke. Euskal unibertsitatearen esparruaz baino, alde batetik Euskal Herrian dauden unibertsitateez eta bestetik Euskal Unibertsitateaz hitz egin beharko genuke. Euskal Herrian dauden unibertsitateak, Euskal Herrian dauden unibertsitate guztiak dira; salbuespenak salbuespen, gure herrian dauden unibertsitate arrotzak, eta ez dira inondik inora, Euskal Unibertsitatea. Euskal Unibertsitatea, herri honek behar duen unibertsitate nazionala, euskalduna, Euskal Herriaren beharrei eta garapenari erantzungo diena, herritarra, demokratikoa eta euskal herritarren hezkuntza eskubideak beteko dituen da.

Lehenengoei dagokienean, hau da, Euskal Herrian dauden unibertsitateei dagokienean, Bolognako prozesua agerian uzten ari da unibertsitate horiek dituzten egiturazko arazoak. Egiturazko arazoak, ez baitira gai herritarren hezkuntza eskubideak bermatu eta herri honi, bere beharrei zein garapenari, erantzungo dien unibertsitate eredurik eskaintzeko. Horretaz gain, orain arte euskal unibertsitariook pairatzen

genituen eskubide urraketak areagotu besterik ez dira egin: euskaraz ikasi, lan egin zein bizitzeko ezintasuna; demokrazia eza; merkatuaren araberako unibertsitate eredu neoliberala; estatuen interesei erantzuten dien unibertsitatea...

Bigarrenari dagokionean, hau da, Euskal Unibertsitateari dagokionean, geroz eta argiago ari da geratzen bestelako unibertsitate eredu baten premia bizia dugula herri honetan. Premia, nahia eta berori eraikitzeke borondate osoa. Argi dago gure herriak hezkuntza mailan pairatzen duen inposaketaren ondorio dela Bolognako prozesua. Beraz, beharrezkoa dugu inposaketa ororen gainetik guk geuk erabakitzea zer nolako hezkuntza eredu nahi dugun, zer nolako unibertsitate eredu nahi dugun. Gu guztion esku dago Bolognako bezalako prozesu inposatuen gainetik, zein egungo unibertsitate eredu zaharkituen gainetik, Karlos Santamariak defendatzen zuen unibertsitatea eraikitzea: «*Euskal Unibertsitatea, euskal kultura eta hizkuntzaren alma materra izan beharko litzatekeen euskarazko Unibertsitatea*».¶

PELLO SALABURU (EHUko irakaslea)

Bolonia dela eta, funtsezko zenbait kontu

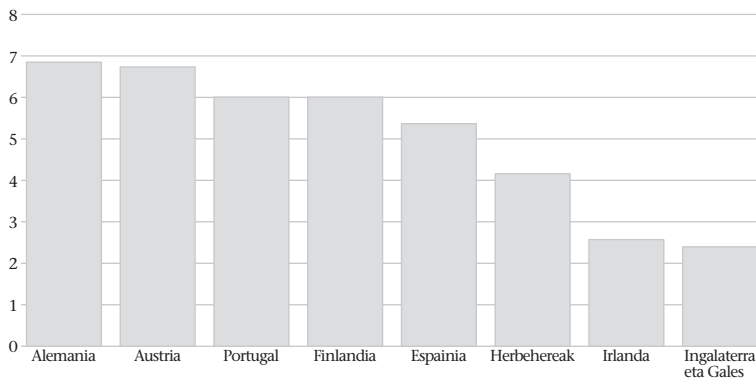
Behin batean ari omen ziren bi adiskide pasaietan oihan baten sakonean. Eta, halako batean, orro ikaragarria entzun omen zuten. Beldurtzeko moduko horietakoa. Adiskide haie-tako bat bat-batean gelditu omen zen eta belaunikaturik, oi-netakoak erantzi eta lasterka egiteko oinetako berezi batzuk janzten hasi omen zen. Haren adiskidea, harriturik hari be-ha, hola mintzatu omen zitzaion: «Aizak!, zertan habil? Ber-din, horrek guk baino gehiago korritzen dik eta berehala eroriko gaituk horren atzaparretan! Zertarako egiten duk hori?». Eta besteak, lurretik: «Ez, ni ez nauk pizti horrekin kezkatzen. Bazakiat horrek adina ez dudala sekulan korritu-ko. Baina hik baino gehiago korritu nahi diat, hori bai. Hi haiz nire kezka!». Eta hori esanik, lasterka lekutu zen handik.

Istorio horrek argitzen du pixka bat Boloniaren azpian da-goen kontuetako bat. Behin baino gehiagotan entzun dugu kompetentzia eta holako gauzak hezkuntzan sartzea ez dela batere gauza ona, ez dela egokia, hezkuntza ezin dela kapi-talismoaren bihotzean dauden kontuekin nahasi. Baina oihanean belauniko zegoen laguna ohartu zen bezala, guk ere konturatu beharko dugu, konturatu ere, kompetentzia onartzea edo ez ez dela aukera kontua, hori ez dela gure es-kuetan edo gure nahien hautuan dagoen zerbait. Hori kan-potik baitatorkigu, gure adiskideei orro beldurgarria etorri zitzaien bezala. Hor, gustatu edo ez, inguruko unibertsitate-tan gertatzen denak markatuko du gure ibilbidea.

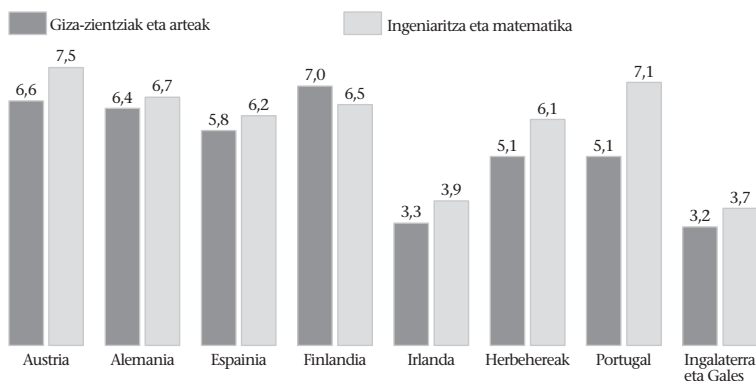
Boloniako kontu hori guztia abian jarri zen, orain dela zenbait urte, hain zuzen ere, aipatzen dugunagatik. Bigarren munduko gerra bukatu zenetik, Europako unibertsitatea

arras gibelean geratua da: ez du zientzia artikulua aski produzitzen, ez du patente aski erregistratzen, ez du ikasle nahiko erakartzen, eta Europako ikertzaile anitzek erabakitzen du badirela toki hobeak ikerketa egiteko. Eta hara alde egiten dute bizkarrean daramatela XXI. mendeko altxor preziatuena: ezagutza. Han daude lanean Nobel saridunen %70, han daude kanpotik joanak 650.000 atzerritar ikasle. Distiratsuenak, agian. Hori ez da iritzi kontua, errealitatea baizik. Eta ez da komeni izaten iritzia eta errealitatea nahastea, edo berdintsuak balira bezala, parean jartzea. Horrekin gure kontzientzia lasaituko dugu, beharbada, baina ez dugu deusik konponduko. Zerbait ona den edo ez den jakiteko, zientzian, aspaldi garatuak dira zein diren oro har, goiti-beheitiekin nahi bada, mailak neurtzeko tresnak: artikulua eta liburuak, alde batetik. Eta patenteak, bestetik. Unibertsitate mailan badira beste anitz adierazle. Edozein harturik ere, Estatu Batuak daude buruan. Batzuentzat gustukoa ez izanik ere, komeni da hori ez ahaztea.

Zein da Boloniako prozesuaren helburu nagusia? Europan unibertsitate mailako «tituluak» eta lan profesionala egiteko behar diren «gaitasunak» nolakoak diren eta nolako ezaugarriak dituzten kontuan harturik, unibertsitateetako errektoreak ohartu ziren baso handi eta nahasgarria zegoela hor. Desberdintasun ikaragarriak herri batetik bestera, eta herrialde berean ere, ikasketa batzuen eta besteen artean. Gainera, leku batean ikasketa batzuk unibertsitate sisteman daude, eta alboko herrialdean ikasketa berak unibertsitate sistematik kanpo: hori gertatzen da ikasketa tekniko batzuekin eta musikarekin, esate baterako. Hor ez zegoen inolako batasunik¹. Ondorioz, ikasleek zailtasun handiak zituzten unibertsitate batetik bestera pasatzeko, egindako ikasketak beste herrialde batean ontzat emateko, profesio batzuetan jarduteko, eta abar. Trabak eta oztopo etengabeak, hitz batean. Kontuan har ditzagun, adibidez, gradua eskuratzeko behar diren urteak, herrialdeen arabera:

Urteak ikasketak burutzeko, herrialdeka

Iturria: Higher Education Policy Institute (www.eurostudent.eu/abt2/ab21/Eurostudent/index_html).

Urteak ikasketak burutzeko, herrialdeka eta gaika

Iturria: Eurostudent, 2005 (kontsulta eguna: 2008-10-07; hurrengo txostena 2008an argitaratzeko) (www.campuseuropae.org/en/support/docs/bologna/eurostudent/eurostudent2005.pdf).

Adierazle bat bakarrik harturik ikusten dira hor desberdintasunak. Horiek areagotzen dira beste adierazle batzuk sartzen baditugu. Hori dela eta, hezkuntzako arduradunek eta unibertsitateetako errektoreek (ez bakarrik Europako Batasunekoek, baizik eta Europako herrialde guztiek, Bielorusia kendurik) erabaki zuten hori aztertzea, eta titulazio

mailako eredu bakarra proposatzea: aurrerantzean, salbuespenak salbuespen (osasun ikasketak, lekuko) ikasketak graduak eta graduondokoak izango dira. Gradua (gure lehenagoko «lizentzia») egiteko 3 edo 4 urte beharko dira, herrialde bakoitzak aukeran. Graduondoa egiteko (masterra egiteko) urte 1 edo 2, aurreko hautuaren arabera. Beraz, ereduak da 3+2 edo 4+1. Gero, doktoregoa. Espainiak 3+2 aukeratu du. Europako herrialde gehienetan 4+1 aukeratu da. Estatu Batuetan 2+2+2 ereduak sistema dute (2 urterekin gure lanbide heziketaren antzeko zerbait ematen da). Labur-labur esanez, hau dena ongi ateratzen baldin bada ere, ez da erraza izango Estatu Batuekin lehiatzea, nekez onartuko baitute han gure masterra, eskuratzeko haiena baino errazagoa denez gero. Baina ez da dudarik hori bukatzen baldin bada lehen baino mila aldiz hobeki egongo garela. Gutxienez, aurrerantzean, orain ez bezala, inguruko herrietako sistemak ulertzeko gai izango gara.

Bolonia esan dudana hori da funtsean, nahiz horren inguruan beste gauza batzuk ere zehaztu diren: kalitatea, doktore mailako ikasketak, ikasteko modu berriak, eta abar. Horiek bi urtetik egiten diren bilera nagusietan zehazten dira. Prozesu hau dela eta, omen denaz entzuten diren gauzak benetan harrigarriak dira: harriturik geratzen naiz idazten diren argelkeria batzuekin. Euskal Herriko unibertsitateek, munduan zerbait izan nahi badute (nazioarteko sailkapenetan ez dira ageri), hortik jo beharko dute, ez dute beste aukerarik. Unibertsitatea izan beharrean akademia bihurtu nahi badute ez dute hortik joan behar, bistan da. Prozesuak badu, hala ere, arrisku bat, eta unibertsitate bat baino gehiago irristatu da arriskuaren zuloan: prozesua aurrera eramatea inprimakiak betetzearekin, ikastaro bereziak egitearekin, «puntuak» ateratzearekin nahasten dute batzuek. Sen pixka bat behar da gauzak ongi egiteko. Ez besterik. Baina batzuetan ikusten dut prozesua ikastaroak egitearekin nahasi dela. Hain zaila ote da ulertzea gauzak ikasteko ona dela hitzaldiak entzutea, baina etxeko lanak ere beharrezkoak

direla? Hain zaila irakaslea ezin dela apunteak diktatzen egon? Hori greziarrendandik dakigu. Baina badirudi batzuk Boloniako prozesuarekin jabetu direla hortaz, eta prozesua bera ongi ulertzeko, ikastaroak egin behar direla, denak le-roan. Hori baino sinpleagoa da kontua.¶

-
1. Honetaz lan luze bat argitaratu nuen orain dela hilabete batzuk. Han aurrki daitezke nahi diren xehetasun guztiak: P. Salaburu (2007): *La universidad en la encrucijada: Europa y EEUU*, Madril, Academia Europea de Ciencias y Artes. ISBN: 978-84-611-6462-2, 589 or. Lankideak: Marta Moreno, Ludger Mees eta Juan Ignacio Pérez. Gauzak herrialdez herrialde nola diren ikusteko: <http://eacea.ec.europa.eu/portal/page/portal/Eurydice> (etengabe gaurkotzen da).

ARANTZA URKAREGI / EFREN ARESKURRINAGA
(STEE-EILAS)

1 ● Lehenengo ahulezia, gure ustez, eztabaida falta da. Nora joan nahi dugun, zein motatako unibertsitatea eratu nahi dugun eztabaidatu gabe alaketak ematen ari dira Bolognako prozesuari egokitzeko.

Gure ustez, Bolognako prozesuak aukerak eskaintzen zizkigun Euskal Herriak behar duen unibertsitate-eredua eztabaidatu eta zehazteko, baina aukera hori galdu da.

Bolognako prozesuaren inguruan STEE-EILASEk duen iritzia esaldi batean definitu beharko bagenu, «arriskuez beteriko aukera» dela esango genuke.

Arriskuak Bolognako prozesua Europako eredu neoliberalean kokatuta dagoelako. Eraikitzen ari den Europa horretan, zerbitzu publikoak kolokan daude eta pribatizazio-joera handia dago. Hezkuntzan ere, gero eta finantziazio publiko gutxiago eta gero eta finantziazio pribatu gehiago bultzatzen da. Bolognako prozesuaren arabera, bi motatako titulazioak egongo dira: graduokoak eta graduondokoak. Lehenengoen finantziazio publikoa izango dute, baina bigarrenen kasuan, bai graduondokoen eskaintza zehazterakoan bai beraien finantziazioari begira, enpresek izango dute eragin handia.

Arriskua ere euskaraz ikasteko eskaintza bermatzeari begira. Berriro arazo nagusia graduondokoetan izango da, beste unibertsitatetako ikasleak erakarri nahi bada, euskara kaltetua aterako delako.

Gradu eta graduondokoen banaketa ere arriskutsua izan daiteke graduko titulazioa degradatzen bada eta bakarrik graduondokoari ematen bazaio balioa. Enpresek lan-esku merkeagoa lortzeko erabiltzeko arriskua egon daiteke, eta baita, malgutasunaren izenean, prekarietatea areagotzeko ere. Arris-

kua ere ikasketa teknologikoei gero eta garrantzi gehiago emateko, bestelako ikasketen kalterako.

Hala ere, horrelako arriskuek ez gaituzte eramaten *Bologna gelditu!* bezalako leloak aldarrikatzera. Ez, pentsatzen dugulako Euskal Herriak behar duen unibertsitatea nazioarte mailan kokatu behar dela, baina bere ezaugarri propioekin: nazioartean, baina euskara baztertu gabe; titulazio-eskaintza zehazterakoan, enpresei begira baino, gizarte osoari begiratu behar zaio, gizarteak dituen hezkuntza beharrei erantzun ahal izateko...

Ez gaude ados *Bologna gelditu!* leloarekin, gaur egungo UPV/EHU eraldatzeko beharra ikusten dugulako eta horrelako leloek egungo egoera finkatzera eramaten baitute. Ez da kasualitatea irakasleen arteko zenbait sektore atzerakoi Bolognako prozesuaren aurka agertzea.

Baina ez dugu *Bolognari bai!* esaten, besterik gabe. Bolognako prozesuak UPV/EHU aldatzeko aukera emango digu baldin eta behar diren aldaketen inguruko eztabaida zabala egiten bada. Goitik behera datozen aldaketek formetan gertatzeko arrisku handia dute, aldaketa formalak egongo dira, baina ez funtsezko aldaketak.

Bolognako prozesua martxan jartzean, ezinbestekoa ikusten dugu aipatutako arriskuak aztertu, kontuan hartu eta beraien aurre egiteko neurriak hartzea. Ildo horretatik, kritikoak gara UPV/EHUk Bolognako prozesuari begira egindako urratsekin, inolako kritikarik gabe (eta arestian aipatu dugunez, eztabaidarik gabe) egiten ari direlako. UPV/EHUko agintarientzat, Bolognako prozesua, zalantza izpirik gabe, ona omen da eta berari egokitzea besterik ez dugu egin behar.

2. Egun, UPV/EHUUn egindako aldaketak bi esparrutan izan dira: bat, graduondokoen eskaintzak, jadanik graduondoko ofizialak martxan jarri baitira. Eta, horretan, nabarmen geratu da euskararen presentzia eskasa.

Aldaketak egin diren beste esparrua irakasteko metodologia izan da. Era esperimentalean, zenbait titulazioetan ECTS

kreditu sistema martxan jarri da, non ikasleek hainbat abilezia eskuratzeko behar duten denbora neurtzen den. Urratsak eman dira ere, edukiari baino, ikasleek landu behar dituzten gaitasunei garrantzia emateko. Baina esperientzia horiek oraindik oso mugatuak dira eta irakaskuntza metodologia berria eremu guztietan aplikatu ahal izateko oraindik asko falta da; baina, irakasteko metodologia-aldaketa da, zalantza barik, Bolognako prozesuak eskaintzen digun aukerarik hoberena.

Titulazio eskaintza zehaztea da UPV/EHUk duen epe laburreko erronka. Eztabaida horren emaitza ezin da izan botere-guneen arteko banaketa besterik gabe. Gauza asko eztabaidatu behar dira, zeri eman lehentasuna, nola mantendu oreka jakintza-arlo ezberdinen artean... Europako unibertsitate-eremuak aukera ere ematen digu titulazioak Euskal Herri osoan eskaintzeko, Estatuaren mugen gainetik. Ikasleak erakarri behar baditugu, zergatik ez erakarri Iparraldeko ikasleak zenbait graduondoko euskaraz eskaintzeko?

Beste aldetik, ezin da albo batean utzi ikasleek Bolognako prozesuaren aurka bultzatutako jarrera. Prozesu horren helburu bat omen da ikasleak irakaskuntzaren protagonista bihurtzea, orain arte izan duten hartzaile hutsaren papera alboratuz. Baina nola planteatu daiteke ikasleen protagonismoa beraiek egindako kritikak eta kezkek ez badira kontuan hartzen? Ikasleek Bolognako prozesuaren egokitzapen-prozeduretan parte-hartzeko aukera izan behar dute, eta baita unibertsitario guztiek. Eztabaida eta guztion parte-hartzea bermatu beharko da, aldaketa formalak baino gehiago lortu nahi baditugu behintzat.¶

GORKA ZOZAIA (Ikasle Abertzaleak)

1 ● Bolognako prozesuaren indar nagusia mundua higiarazten duten erakundeek bultzatua dela da, hau da, interes politikoetatik haratago, interes ekonomiko eta komertzialek eragin duten prozesu bat izateak ematen dio indarra. Indarra, inongo boteredunek ez duelako zalantzatan jarriko prozesuak dakarren karga politiko guztia; Euskal Herrian ere ikusi dugun bezala, unibertsitateko ateetaraino alfonbra gorria jartzen baitiote hezkuntza ministroetatik hasi eta errektore eta dekanoen gain. Munduko Merkataritza Elkartea (WTO), Europako Enpresarien Mahaiak (ERT) eta enparauek diseinatutako prozesua ez du inongo boteredunek zalantzatan jarriko, horra bere indargune nagusia.

Hori da bere indar nagusia, baina era berean, bere ahulezia nagusiaren iturria ere bai. Izan ere, Bolognako prozesuaren ahuldade handiena unibertsitateko komunitatearena ez izatea da, bere kidegoaren babesik ez izatea; inposaketa bat izatea, alegia. Kurioso da, baina kritikotasunaren eta askatasunaren egoitza behar lukeenean, jendartean eredu behar lukeen instituzioan, hezkuntzaren xedea bera eraldatzen duen prozesu bat aplikatzerako orduan ez da unibertsitateko komunitatea kontuan hartua izan. Kasu batzuetan unibertsitatean nagusi den desinformazio giroaz baliatuz ezkutu aplikatzen saiatu izan dira, beste batzuetan propaganda kanpaina demagogikoekin bonbardatu gaituzte eta besteetan disidentzia kriminalizatu eta prozesuaren aurkako ahotsak indar polizialekin isilarazi dituzte; baina inongo kasutan ez dute irakasle, langile eta ikasleen iritzia biltzeko ariketa ziztrin bat ere egin. Bolognako prozesuaren ahuldade nagusia hori da, komunitate unibertsitarioaren babesik ez izatea.

Bolognako prozesuaren aurka, beraz, asko dago esateko. Prozesu honen edukiak zein formak dira gaitzesgarriak. Formari dagokionez, aipatu bezala, inposaketa hutsa dela, goitik behera egindako prozesua, mundua higiarazten duten eragileengandik hasi, hezkuntza ministroengandik pasatu, eta errektore zein dekanoenenganaino. Herritarrei galdeketa egitearen zilegitasuna bolo-bolo dabilen honetan, jendartean eredu beharko lukeen unibertsitatearen partetik «gauzak horrela dira» edota «Bologna galdu ezin dugun tren» bezala-ko esloganak jasotzen ditugu galdeketa baten ordeztan.

Edukiari dagokionez, aldiz, Bolognako prozesua Europar Goi Hezkuntza Esparrua eraikitzekeko prozesua dela kontuan hartu behar dugu. Zentzu honetan, hezkuntza unibertsitatearen homogeneizazioa, pribatizazioa eta elitizazioa ditu helburu prozesu honek. Homogeneizazioa, europar eraikuntza neoliberalaren xedea baita berori osatzen duten herrien gainetik kultura bakar bat osatzea, eta, zehazki, zerbitzuen salerosketarako mugak gainditzea, GATS akordioak 2010 urterako eskatzen duen bezala (kasualitatez Bolognako prozesua aplikatzeko epe berbera). Pribatizazioa, zerbitzuen salerosketa orokortuaren testuinguruan, hezkuntza delako neoliberalen jo puntu berria, eta prozesu honen bidez, unibertsitateak finantziario pribatua bilatzera behartuak izango direlako, hau da, ikasleontasak igotzera edota enpresei unibertsitatea saltzera. Eta azkenik, elitizazioa, lan munduak, langile kualifikatuak baino, langileria malgua behar duela, unibertsitatea klase dominantearen eskuetan utziz. Eredu anglosaxoniarra bultzatzen du Bolognako prozesuak; Ingalaterrara joatea besterik ez dago goi hezkuntzaz ulertzen dena ikusteko.

Gauzak horrela, zaila da Bolognako prozesuaren alde ezer aurkitzea. Aspalditik unibertsitatean ikasleontasaren eskubideen alde borrokan dihardugunontzat, prozesu honek duen alde on bakarra unibertsitateek dituzten ezintasun estrukturalak agerian uzten dituela da. Ez die ez Euskal Herriari ez eta euskal herritarren beharrei ere erantzuten, interes ekonomiko eta komertzialei baizik. Ez du euskalduntzeko boronda-

terik, euskaldunon hizkuntza eskubideak inoiz ez baitira egon unibertsitateko helburuen artean lehen lerroan. Eta, gainera, unibertsitatearen izaera antidemokratikoa inoiz baino gordinago ageri zaigu, kritikotasun eta askatasun garrantzirik urrun, sufragio unibertsialetik urrun, despotismo ilustratuaren garaietara eramaten baikaitu bere politikarekin. Bolognako prozesuaren alde ona, unibertsitatean ezkutatzen ziren alde txarrak denon bistara atera dituela izan da.

2. Momentuz, eragin desorekatua izaten ari da Euskal Herrian kokatutako unibertsitateetan. Batzuetan prozesua bururaino eramana da, beste batzuetan aldiz bada oraino zer eginik. Dena den, oro har, Bolognako prozesuaren lehen eragina titulazioen mapa aldatu eta karrerak graduatan debalutzea da, bitartean, enpresa ezberdinek finantzatutako graduondoko eta masterrak eskaintzen hasi delarik. Ikusi besterik ez dago *El Correo* UPVn (unibertsitate «publiko» batean!) eskaintzen duen graduondokoa edota EITBk Deustun zabaltzen duena. Itzelezko astakeriak gertatzen ari dira graduen edukiak enpresen beharrei egokitzeko aldaketetan, adibide esanguratsua izanik UPVko kazetaritza ikasketetan Pentsamendu Politikoa eta Soziologia ikasgaiak desagertu izana.

Dena dela, karreraren edukietan sartu gabe ere, begi bista-koak dira Bolognako prozesuaren eraginak unibertsitateen arteko lehiakortasunari dagokionez. Finantzaketa pribatuaren beharrak, unibertsitateak ikasleak erakartzera behartzen ditu, eta ahalegin horren erakusgarri dira unibertsitate ezberdinek martxan dituzten marketin kanpainak. Alde guztietatik dago publizitatea, dendak zabaltzen dira irudi korporatiboa zabaltzeko, dirutzak xahutzen dira campusen kanpo itxura berritu nahian... Unibertsitateen ardura nagusia kanpo irudia zaintzea bilakatu da, dirua unibertsitatea euskalduntzen, eredu pedagogikoaren eraldaketan edo edozein hezkuntza xedetan inbertitu ordez.

Eta hori guztia gutxi izango balitz, eragin lazgarri bat izaten ari da dagoeneko unibertsitarioen profilari dagokionez.

Unibertsitateak enpresen beharrei erantzutea ez da soilik alor akademikoan materia konkretu bat eskaintzea eta karrerako edukiak enpresen mesedetara jartzea. Edukiez gain, etorkizuneko langileak lan mundu prekariora moldatu behar dira, eta bide horretan, ikasleen lan erritmoa areagotu behar dute. Metodologia aldaketaren moztarpean, *full time* ikasleak sortzen ditu unibertsitateak. Eguneko 24 orduak ikasketei begira jarri behar ditu egungo unibertsitarioak. Ezin du bere kideekin solasean denborarik galdu, ezin du musika talde batean denbora galdu, ezin du bere diziplina-koa ez den bestelako jarduera batean denborarik galdu, ezin du museoetan denborarik galdu... eta, gainera, metodologia berriaren arabera, klasera derrigorrez joan behar du, bere burua nola formatu eta akademikoki nola antolatu jakingo ez balu bezala, institutuko ikaslea balitz bezala. Garapen intelektual eta akademikoaren zentzua guztiz galtzen du horrela *full time* ikasleak, klasera joatearen beharrarekin nahasten baitu jarduera unibertsitarioa.

Horrek, ikaslearen garapen intelektual integrala oztopatu eta ikasleria alienatzeaz gain, goi hezkuntzaren elitizazioan ekarpen esanguratsua egiten du. Izan ere, orain arte ohikoa zen ikasle langilearen profila desagertzeko bidean jartzen ari da, biak uztartzea ezinezkoa suertatzen baita. Errektoregai aurkeztu berri den Goirizelaiak berak honela erantzun zidan duela ia hiru urte UPVko Akademi Gestiorako Batzordean gaia lantzen ari ginenean: «ikasketak ordaintzeko lan egin behar duten ikasle horiek, urtean ikasgai gutxiago hartu beharko dituzte lana eta ikasketak bateratzeko». Hori da duela hiru urte ikasleoi emandako erantzuna, eta hori da egun eskaintzen ari direna: etxean diru gutxi duten ikasle horiek karrera lau urtetan egin ordez zortzitan egin beharko dutela. Animatuko al dira orduan unibertsitatara joaten? Ez al dute pentsatuko hori ez dela haientzako esparrua? Egoeraren larritasunaz jabetu behar dugu; arrazoi ekonomikoak medio, hezkuntzarako eskubide unibertsala baldintzatua gelditzen ari da, unibertsitatea elite baten esku gelditzen delarik.¶